

**PLAN RAZVOJA ANIMACIJE
U REPUBLICI SRPSKOJ U
PERIODU 2023-2027.**

PLAN RAZVOJA ANIMACIJE U REPUBLICI SRPSKOJ U PERIODU 2023-2027.

2023.

AUTORI DOKUMENTA

Autori ovog dokumenta su članovi **“Društva animacije u Republici Srpskoj - DARES”**. DARES je strukovno udruženje profesionalaca i simpatizera iz oblasti animacije, koje aktivno radi na unapređivanju uslova za razvoj animacije i animiranog filma na području Republike Srpske i Bosne i Hercegovine.

UREDNICI DOKUMENTA

Igor Đurić

Mladen Đukić

NASLOVNA ILUSTRACIJA

Marija Kalabić

REDOVNI ČLANOVI UDRUŽENJA

Mirko Janković, Mladen Đukić, Milica Čvokić, Bojana Pavić, Igor Đurić, Nemanja Vučenović, Sandra Marić, Aleksandar Bundalo, Damir Omić, Grigor Bjelošević, Fedor Marić, Slobodan Škobić, Nina Majkić, Dušan Šarić, Tamara Maksimović, Mladen Kević, Marija Bjelošević, Lazar Rodić, Sanja Pereković

POSMATRAČI

Marija Kalabić, Petra Jocić, Lana Čolić, Miloš Grabež, Sanja Kvasni

SADRŽAJ

Uvod	6
Plan.....	12
Godina 0 (2022)	16
Godina 1 (2023) - Temelji industrije	18
Godina 2 (2024) - Međunarodne saradnje	22
Godina 3 (2025) - Širenje industrije	24
Godina 4 (2026) - Naredni koraci	26
Finansiranje razvoja.....	28
SWOT analiza plana	34
Zaključak	38

UVOD

Za početak, misaona vježba. Pretpostavimo da smo donijeli najsavremeniji Zakon i propise o sportu, otvorili smo škole i fakultete, čak imamo i uspješnu Akademiju sporta već neko vrijeme, a sada imamo i redovna finansijska ulaganja u sport. Koji je najveći i najpriznatiji svjetski trofej u sportu, zažmirite - šta ste zamislili?

Olimpijska medalja - odlično. Kako će naša zemlja najprije osvojiti medalju, u kojem sportu? Stotinu metara sprint? Bob sankanje? Karling? Ne, za te sportove potrebni su jaka tradicija, velika ulaganja i donekle genetika, ili geografija. Budimo realni, šta možemo mi sa ovih prostora, iz naše države, razmislite - u kojim sportovima imamo realne šanse?

Upravo o tome je ovaj dokument:

Zamislite sada najveću i najpriznatiju filmsku nagradu do koje nam je stalo, zažmirite - šta ste zamislili? Odlično! Kako ćemo najprije osvojiti tu nagradu, u kojoj kategoriji? U redu, pričajmo o animaciji.

Animacija je prešla veliki put u posljednjih pola vijeka, od zabave za djecu do veoma ozbiljne kreativne industrije koja adresira sve uzraste. Osim "crtića", animacija je snažno uplivala i u igrane filmove, video-igre, marketing, komunikacije, a bez nje bi nam pametni uređaji, medicinske prezentacije, poslovni izvještaji... bili vizuelno interesantni kao smog. Finansijski, industrija animacije ima stabilan rast od 5% godišnje u posljednjih pet godina i do sljedeće dekade će se gotovo udvostručiti¹. Ovaj rast je prouzrokovan i usko zavisi od razvoja novih tehnologija, kao i od intenzivnog rasta industrije video-igara, koja ne može bez animacije, a koja je nekoliko puta veća² od svih ostalih kreativnih industrija zajedno, ima inovativne metode plaćanja i lokacijski je nezavisna.

---

1 Precedence Research istraživanje o rastu industrije animacije - <https://www.precedenceresearch.com/animation-market>

2 O rastu industrije video igara - <https://www.indiehackers.com/post/gaming-is-pandemic-proof-a9e28bee26>

Trenutno u Evropi imamo jak kontrast između razvijenosti zapada i istoka. Centralna i Istočna Evropa imaju relativno slabo razvijene industrije animacije, uz par izuzetaka - neke zemlje se ubrzano razvijaju, poput Poljske. No, nijedna u našem regionu. I tu leži naša šansa. Da li je moguće uhvatiti talas razvoja, da li smo se sjetili na vrijeme, da li imamo dobre polazne tačke, kvalitet? Na ta pitanja odgovara ovaj plan. No, prije nego što se udubimo u detalje, evo jedan primjer.

U Irskoj početkom 1980-ih animacijom se bavila samo šačica entuzijasta. Dolaskom Dona Bluta (Diznijevog suparnika) da bi iskoristio poreske olakšice koje je kinematografija dobila, u Irskoj se postepeno počinju proizvoditi zahtjevnija djela. Drugi bitan korak za njih se desio 90-ih. Irska je obavezala svoju nacionalnu televiziju da naručuje djela na irskom jeziku, radi očuvanja kulture i učenja jezika, pošto su godinama bili veoma ugroženi od engleskog jezika. Sljedeće bitne stvari koje su se desile su osnivanja škola i fakulteta specijalizovanih za animaciju i animirani film, organizovanje animatora u udruženja i sl.

Četrdeset godina kasnije, Irska je svjetska velesila u oblasti animacije, iako nije velika zemlja. Ima preko 3000 profesionalaca u oko 30 kompanija, i još mnogo slobodnih strijelaca, malih studija, studenata i umjetnika kojima je animacija povremeni posao. Došli su do svih velikih priznanja, njihovi radovi su dospjeli na sva tržišta. Kombinovanjem Irske kulture, neospornog talenta i napornog rada, ali i dobrim zakonima, organizacijom i redovnim ulaganjima - Irska animacija je sa razlogom u svjetskom vrhu³. Predstavници našeg Društva su u razgovorima sa vodećim ličnostima "Animation Ireland", došli do zaključka da je sve ono što je Irska uradila, danas moguće postići mnogo brže zahvaljujući novim tehnologijama i utabanom putu, a oni su voljni da nam pomognu svojim savjetima i ekspertizom.

---

3 O Irskoj industriji animacije - <https://www.cartoonbrew.com/business/irelands-animation-industry-spending-has-overtaken-live-action-film-and-tv-combined-190907.html>

Za razliku od većine oblasti kulture i umjetnosti, animacija može biti izrazito komercijalna, i svaka uložena marka će se višestruko vratiti u budžet, što detaljnije obrazložimo dalje u tekstu. Ovo znači da je moguće istovremeno širiti kulturu i tradiciju, a ne biti finansijski zavisian. Podaci nekih od naših članova pokazuju da je na svaku uloženu konvertibilnu marku iz budžeta Republike Srpske, u našu zemlju iz inostranstva došlo sedam konvertibilnih maraka.

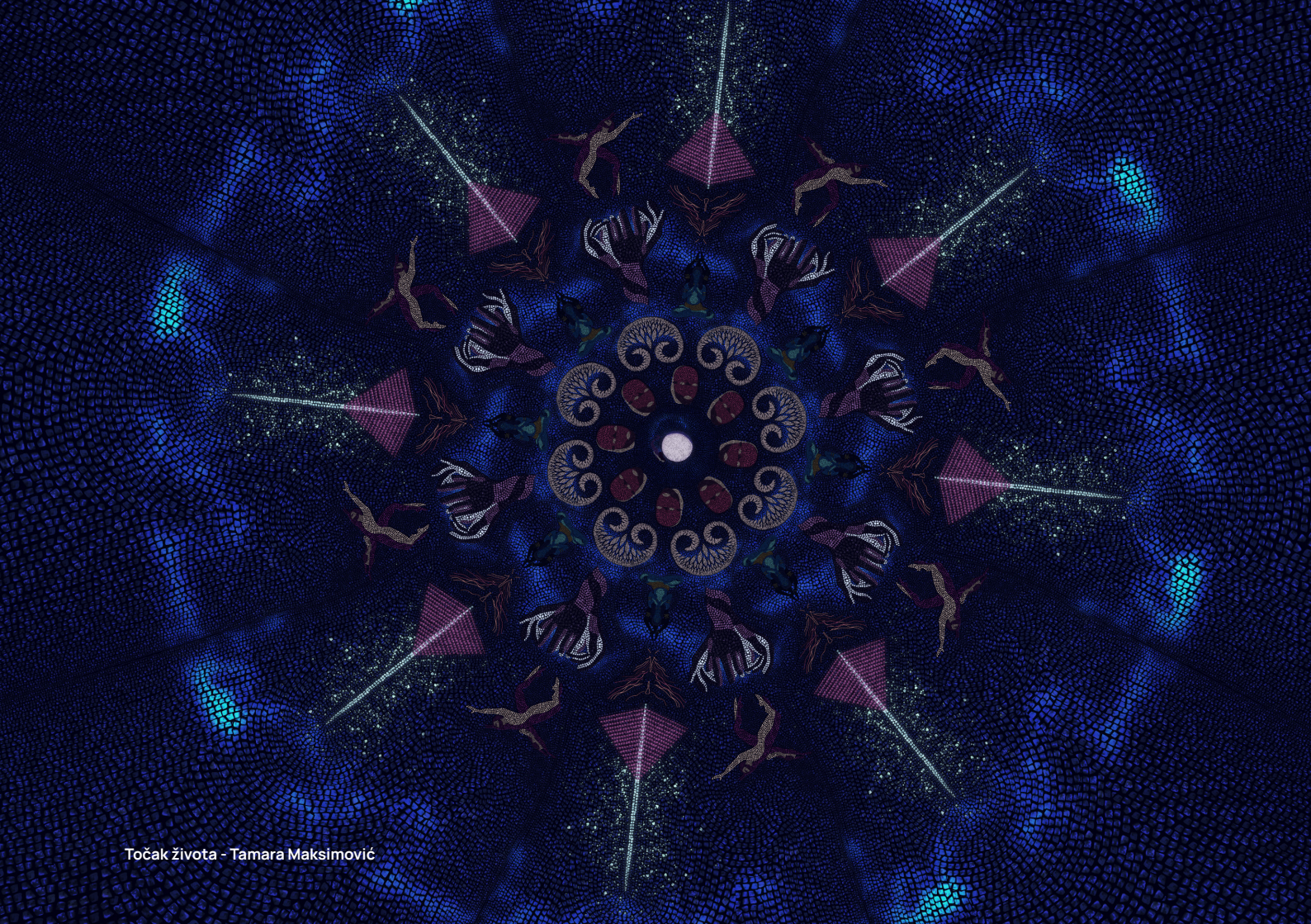
Osim gore navedenih prednosti, animacija je i medij koji najranije komunicira sa publikom i javlja im se u periodu kada je razvoj publike najintenzivniji. Trenutno naša djeca uglavnom konzumiraju strane ili zastarjele sadržaje, ili oboje odjednom. Cilj Republike Srpske bi trebao biti i očuvanje naše tradicije, kao i proizvodnja novih sadržaja i vrijednosti na našem jeziku, prvenstveno namijenjenih najmlađoj populaciji. Ako pri tom razvijamo našu industriju i povećavamo broj profesionalaca koji će biti konkurentni na stranim tržištima, razvoj industrije animacije donijeće nam višestruke koristi.

TREKUTNO STANJE ANIMACIJE I ANIMIRANOG FILMA U REPUBLICI SRPSKOJ

- ⦿ Po našoj procjeni, u ovom trenutku je oko **20-25 ljudi aktivno na polju animiranog filma** na području Republike Srpske, kao autori, zanatlije, producenti, nastavnici i organizatori. Pored toga, dodatnih oko 40 ljudi nalazi se u sferi animiranog filma, ali im zbog poslovnog okruženja animacija nije glavno zanimanje;
- ⦿ Kadar se redovno proizvodi jedino na Akademiji umjetnosti u Banjoj Luci, na **smjeru Animirani film**. Pored toga, Akademija umjetnosti najkonstantniji je proizvođač filmskog sadržaja u Republici Srpskoj. To obuhvata i animirani film;
- ⦿ **Iako je u Republici Srpskoj do sada proizvedeno tek oko desetak ozbiljnijih radova, kratkih animiranih filmova, rezultati su već zavidni.** Jedan od najsajnijih primjera je i činjenica da se film "Sužanj" Igora Đurića našao u takmičarskom programu najvećeg festivala animacije u Anziju, u Francuskoj, što pokazuje da možemo da se takmičimo sa najvećima. Filmovi studenata smjera Animirani film Akademije umjetnosti u Banja Luci, redovno učestvuju i osvajaju nagrade na festivalima širom svijeta. U komercijalnoj animaciji smo takođe veoma konkurentni. Naša kompanija Aeon radi direktno za Netflix Animation iz SAD, na najvišem nivou kvaliteta;
- ⦿ Nedostaju nam **producenti specijalizovani za oblast animiranog filma**;
- ⦿ U čitavoj Republici Srpskoj, jedino u Banjoj Luci postoje **preduzeća koja se bave animacijom kao primarnom djelatnošću**, a stručnjaci koje se bave srodnim djelatnostima su malobrojni;
- ⦿ Postankom **Audiovizuelnog centra Republike Srpske** i njihovim konkursima za podršku filmskoj djelatnosti, animirani film u Republici Srpskoj dobija **redovne izvore finansiranja** proizvodnje animiranog filma, koji su bitan preduslov za postanak **industrije animacije**;

- ⦿ S druge strane, neki očekivani partneri u produkciji animiranog sadržaja koji se podrazumijevaju u cijeloj Evropi, kod nas nisu aktivni. Kao primjer, po Zakonu o RTRS, **Javni medijski servis Republike Srpske u obavezi je da ulaže u domaću produkciju, ali se oni već godinama ne drže te obaveze u dovoljnoj mjeri.** Uz malo volje i pametna ulaganja, naši javni servisi postaće bitni i ravnopravni partneri u očuvanju kulturnog naslijeđa i komunikaciji sa najmlađom publikom. Ta bitna uloga javnih servisa je zapostavljena posljednjih godina. Animacija može pomoći;
- ⦿ **Slaba uvezanost** stvaralaca iz oblasti animacije i animiranog filma sa stvaraocima iz ostalih filmskih djelatnosti. Dragocjeno bi bilo uvezivanje sa već pomenutim producentima, ali i scenaristima i režiserima, kao i ostalim filmskim djelatnicima čije bi znanje moglo da pomogne razvoj ovdašnje animacije;
- ⦿ Potrebno je usavršavanje kadra na svim bitnim pozicijama u proizvodnji animiranog filma - **autori, animatori, art direktori, tehnički direktori, producenti i sl.;**
- ⦿ Nedostatak usko specijalizovanih stručnjaka - **rigeri, scenaristi, simulation artisti, surfacing artisti, majstori svjetla, i sl.;**
- ⦿ Nedostaje nam bilo kakav vid **kritike**, kako u animiranom filmu, tako i u kinematografiji Republike Srpske. Ovo uveliko doprinosi neuravnoteženom kvalitetu audiovizuelnih dijela;
- ⦿ **Osnivanje DARES i AVCRS** predstavlja bitan korak ka stvaranju industrije animacije u našoj zemlji.

Točak života - Tamara Maksimović

PLAN

Ovaj plan obuhvata jasno opisane korake čije preduzimanje **DARES** predlaže u naredne četiri godine, u cilju razvoja animacije u Republici Srpskoj, a sa krajnjim ciljem stvaranja industrije animacije na području naše zemlje. On se drži realnih okvira, pozivajući se na iskustva aktivnih stvaralaca i aktuelne tokove u regionalnoj i evropskoj animaciji. Plan takođe predlaže i okvirne izdatke potrebne za ostvarivanje pojedinih tačaka ovog plana.

Kao **pet stubova razvoja** industrije animacije u Republici Srpskoj izdvojili smo:

PROD

Proizvodnju animacije

EDU

Edukaciju kadrova

PROMO

Promociju animacije

ZAKONI

Izmjenu i unapređivanje zakonskih okvira

ORG

Organizaciju i profesionalizaciju Udruženja DARES

Neophodan je napredak na svakom od navedenih polja, kako bi razvoj animacije na području Republike Srpske i Bosne i Hercegovine bio održiv.

CILJEVI NA ČETVOROGODIŠNJEM PLANU

- ⦿ **GLAVNI CILJ** ovog plana jeste postavljanje zdravih temelja za razvoj animacije u Republici Srpskoj;
- ⦿ **Povećanje proizvodnje animacije**, koje će se najzdravije i najbrže dogoditi ako privučemo jače međunarodne projekte - serije i dugometražne filmove, na kojima bi lokalne kompanije učestvovalе kao manjinski koproducenti;
- ⦿ **Jačanje brojnosti i kvaliteta naših kadrova**. Cilj Plana je da u 2026. godinu uđemo sa značajno snažnijom industrijom, koja će brojati:
  - ⦿ **60-80 zaposlenih i aktivnih stručnjaka u oblasti animacije**, a od toga **15-20 kvalitetnih animatora**, osposobljenih za rad na komercijalnim, serijskim, kratkometražnim i dugometražnim projektima;
  - ⦿ Jedan od mogućih načina postizanja ovog cilja je **edukacija i prekvalifikacija umjetnika i zanatlija** za rad u oblasti animacije. Poseban akcenat stavljamo na deficitarna zanimanja u oblasti animiranog filma - **animatori, rigeri, art direktori, tehnički direktori**, itd. Školovanje ovih kadrova, daće nam prednost u odnosu na konkurentske zemlje;
- ⦿ **Profilisanje barem 5 aktivnih autora festivalskih filmova**, čiji filmovi učestvuju i ostvaruju uspjehe na međunarodnim festivalima animiranog filma;
- ⦿ **Rješavanje problema nedostatka producenata** usko specijalizovanih za rad na animiranom filmu. Do 2026. godine želimo da ih aktivno bude 5-10;
- ⦿ **Profilisanje i osnaživanje trenutno aktivnih kompanija, kao i stvaranje uslova za nastanak novih**. Nakon 4 godine, cilj je da imamo 5-6 aktivnih kompanija na prostoru Republike Srpske, koje će se primarno baviti animacijom i animiranim filmom;

- ⊙ **Korištenje kratkog animiranog filma kao sredstva promocije naših znanja i kreativnosti.** Kvalitetom filmova, ovdašnji autori i stručnjaci preporučiće se na festivalima animacije kompanijama iz drugih zemalja kao potencijalni partner. Kao posljedica te vrste promocije, uslijediće i povećanje broja koprodukcija na kojima će kompanije i preduzetnici iz Republike Srpske učestvovati kao manjinski partneri, te tako privući projekte neophodne za **razvoj industrije animacije**. Sa postankom industrije na ovom nivou, stvoriće se preduslovi za realizaciju kompleksnijih projekata u našoj produkciji - serijala i dugometražnih filma;
- ⊙ **Promocija kritike**, što filmova, što pojedinačnih umjetničkih radova. Osvješčivanje članova Udruženja i svih stvaralaca iz naše oblasti, o važnosti konstantne kritičke komunikacije, u cilju sveukupnog napretka;
- ⊙ **Ulazak animacije i animiranog filma, kao i filma u cjelini, u program osnovnih i srednjih škola u Republici Srpskoj**, u obaveznu i izbornu nastavu, ili praktičnije - kroz sekcije pod pokroviteljstvom DARES i AVCRS;
- ⊙ Komunikacija sa nadležnim organima Republike Srpske i Bosne i Hercegovine, u cilju **izmjene i unapređivanja zakonskih okvira**, te **regulisanja radnih prava stvaralaca** u oblasti animacije i filma;
- ⊙ **Profesionalizacija Udruženja DARES**, koje bi moralo da broji barem 2-3 osobe stalno angažovane na aktivnostima i projektima Udruženja;
- ⊙ **Stvaranje zajednice**, čiji su članovi upućeni jedni na druge i uvijek otvoreni za komunikaciju i saradnju.

GODINA 0 (2022)

Nultom godinom ovog plana smatramo godinu nastanka **Društva animacije u Republici Srpskoj - DARES** i uspostavljanje odnosa sa **Audiovizuelnim centrom Republike Srpske**. Do tog momenta animatori Republike Srpske nisu imali priliku da unutar zajedničke organizacije rade na razvoju ovdašnje animacije. Osim sporadičnih inicijativa, polje animacije i animiranog filma nije bilo sistemski uređeno. Već u toku prve godine svog postojanja, DARES je pokrenuo niz aktivnosti koje su se bavile ciljevima ovog Plana.

SPROVEDENE AKTIVNOSTI

ORG **Osnivanje Udruženja** - Osnivačka skupština Društva animacije u Republici Srpskoj - DARES održana je 22.1.2022. godine u Banjoj Luci;

EDU **Radionica razvoja animiranih filmova** - Pod pokroviteljstvom AVCRS, u saradnji sa Akademijom umjetnosti Univerziteta u Banjoj Luci, u aprilu 2022. godine, predložili smo i učestvovali u realizaciji događaja. Tokom radionice, predavači iz Srbije i Hrvatske, uz domaće predavače, održali su sadržajna predavanja. Pored toga, program je upotpunjen otvorenim diskusijama o prijavljenim projektima;

PROD Članovi Udruženja, učestvovali su u osmišljavanju prvog konkursa AVCRS vezanog za animirani film - **Konkursa za razvoj kratkih animiranih filmova**. Pored osmišljavanja teksta konkursa, DARES je predložio i članove komisije. Na prvom konkursu, učestvovala su dva projekta i oba su podržana od strane Centra. Mali odziv, svjedočio je i o nerazvijenosti industrije u datom trenutku, ali je kvalitet projekata pokazao potencijal industrije;

ZAKONI Članovi Udruženja bili su uključeni i u proces izrade **Zakona o audiovizuelnim djelatnostima**, te **Uredbe o podsticajima**;

ORG U prvoj polovini godine, Udruženje je sprovelo **anketu o interesovanjima svojih članova, studenata i ostalih zaposlenih u oblasti animacije**. Na osnovu tog istraživanja, izvučeni su podaci koji su bili od velikog značaja za formiranje ovog plana;

ORG Udruženje DARES, formiralo je javno dostupan cjenovnik **Preporučenih cijena rada u oblasti animacije**¹. Cilj ovog dokumenta je uspostavljanje ravnopravnog položaja za sve umjetnike i saradnike angažovane u oblasti animacije;

PROMO **Revija animiranog filma u susret Međunarodnom danu animiranog filma** - Nedostatkom finansijske podrške, 2022. godine Međunarodni festival animiranog filma "Banja Luka" se nije održao. Kako ova godina ne bi protekla bez javnih projekcija festivalske animacije, 27. oktobra u Domu omladine u Banjaluci, u saradnji sa organizatorima Festivala, DARES je održao reviju animiranih filmova;

EDU Na Akademiji umjetnosti u Banja Luci, **smjer Animirani film, osvježen je nastavni plan**, sa ciljem podizanja kvaliteta nastave i omogućavanja bržeg razvoja animiranog filma u Republici Srpskoj.

---

1 Preporučene cijene rada u oblasti animacije - <https://dares.rs.ba/cjenovnik/>

GODINA 1 (2023) - TEMELJI INDUSTRIJE

Prva godina ovoga plana baviće se postavljanjem temelja industrije animacije u Republici Srpskoj. Stav Udruženja jeste da je neophodno intenzivno pristupiti edukaciji novih kadrova i prekvalifikaciji postojećih umjetnika za rad na animiranom filmu.

PLANIRANE AKTIVNOSTI

PROD **Konkursima AVCRS za manjinske koprodukcije** privući ćemo nove inostrane partnere i tako ubrzano stvorili uslove za razvoj industrije animacije. Naši kadrovi će brže napredovati u takvom okruženju, a domaće produkcijske kuće dobiće na značaju učešćem na uspješnim međunarodnim projektima.

PROD **Konkursima AVCRS za razvoj i produkciju kratkih animiranih filmova** nastavićemo rad na formiranju grupe autora koja će redovno učestvovati na međunarodnim festivalima animiranog filma i širiti dobar glas o kulturi Republike Srpske i Bosne i Hercegovine. Pored toga, finansijska podrška projektima, stvoritiće nove prilike za pokretanje studija specijalizovanih za izradu animiranog filma i zapošljavanje novih kadrova.

EDU **Prekvalifikacija i proizvodnja novih zanatlija kursevima** u organizaciji DARES ili online kursevima, pružiće podršku prethodno navedenim aktivnostima. Akademije umjetnosti u Republici Srpskoj, pogotovo likovne, proizvode značajan broj kvalitetnih akademskih umjetnika, koji svoje mjesto mogu pronaći u animiranom filmu, te tako pomoći širenju zajednice animatora i popunjavanju kadra na deficitarnim pozicijama u lancu proizvodnje animiranog filma, poput - 2D i 3D animatora, 3D modelera, tehničkih direktora, ilustratora, umjetnika za simulacije i kompoziting, itd.

EDU Nedostatak producenata u animiranom filmu, riješićemo **usmjeravanjem određenog broja studenata smjera Produkcija, Akademije umjetnosti u Banjoj Luci, ka radu na animiranom filmu**. Ovo bi postigli na tri načina: **stipendiranjem** studenata ovog smjera, **organizovanjem kurseva** produkcije u animiranom filmu, te **angažovanjem** trenutnih ili svršenih studenata na projektima članova Udruženja.

PROD **EDU** **Stipendiranjem studenata smjera Animirani film i putem konkursa za proizvodnju završnih studentskih filmova AVCRS**, doprinijeće se **profilisanju autora animiranog filma**. Briga o njihovom napretku ključna je za razvoj animiranog filma u Republici Srpskoj jer će oni, nakon završetka studija, postati glavna kreativna snaga naše industrije.

EDU Kao nastavak prethodne tačke, na Akademiji umjetnosti potrebno je započeti sa **upisom nove generacije animatora svake godine**, za razliku od trenutnog bijenalnog upisa, kako bi se iskoristio povećan interes za upis na smjer Animirani film, te povećala brzina proizvodnje kadrova.

EDU Pored koraka koje predlažemo sa ciljem proizvodnje novih kadrova, **masterclass-ovima i višednevnim radionicama priznatih inostranih stručnjaka** iz oblasti animacije i animiranog filma, postojeći kadrovi dobiće priliku za dodatno usavršavanje, ali i mogućnost da prate tokove savremene svjetske animacije.

EDU **Dovršavanjem odjeljka “Savjeti profesionalaca” na sajtu Udruženja DARES**, odgovore na česte nedoumice približićemo ljudima zaposlenim u oblasti animiranog filma, kako iskusnim, tako i onima koji su tek na počecima svojih karijera.

PROMO **Radionicama animacije za srednjoškolce**, mladima ćemo predstaviti umjetnost animacije i perspektive zanimanja vezanih uz animirani film. Radionice ćemo održavati na području čitave Republike Srpske, a predavači će biti članovi DARES.

PROMO **Revije animacije**, kao projekat Udruženja, održavaćemo tokom 2023. i 2024. godine isključivo na teritoriji grada Banja Luka. Fokus Revija biće na festivalskoj animaciji koja je prijemčiva široj publici. Cilj ovakvih revija je širenje publike koja je okrenuta animiranom filmu, a ujedno i širenje potencijalne publike **Međunarodnog festivala animiranog filma "Banja Luka"**.

PROMO **Organizovanjem projekcija nezavisnih dugometražnih animiranih filmova** koji se ne nalaze na programima bioskopa, pružićemo ovdašnjoj publici mogućnost da se upozna i sa nezavisnim, prvenstveno evropskim, stvaralaštvom animiranog filma. Nezavisna animacija često je nedostupna gledaocima u Republici Srpskoj, a jako je važna za formiranje scene i autora animiranog filma.

ZAKONI **Radićemo na izglasavanju uredbe o podsticajima Vlade Republike Srpske, odnosno cash-rebate.** U pitanju je mehanizam koji funkcioniše u svim zemljama u Evropi, osim kod nas. Princip je jednostavan - ko god uloži konkretna i provjerena sredstva u lokalnu proizvodnju, dobije 30% nazad. Ovim naše cijene postaju konkurentnije, a investitorima šaljemo signal da smo u korak sa trendovima, i da razumijemo industriju.

ZAKONI **Radićemo na umanjenju poreza na autorske ugovore**, zajedno sa srodnim udruženjima u Republici Srpskoj i Bosni i Hercegovini.

ORG U cilju razmjene znanja i zajedničkog učešća na projektima koji mogu doprinijeti ostvarivanju pojedinih ciljeva ovog plana, Udruženje DARES tokom 2023. godine aktivno će se baviti **uvezivanjem sa sličnim udruženjima u regionu i šire.**

GODINA 2 (2024) - MEĐUNARODNE SARADNJE

Nakon početnih aktivnosti preduzetih u cilju stvaranja industrije animiranog filma u Republici Srpskoj, cilj DARES je da se tokom 2024. godine Udruženje otvori ka međunarodnoj saradnji. U drugoj godini, nastavićemo sa svim aktivnostima navedenim za prvu godinu ovog plana, a njima ćemo pridodati niz novih aktivnosti navedenih ispod.

PLANIRANE AKTIVNOSTI

PROD Po uzoru na Francusku, Srbiju i Sloveniju, naći ćemo model po kojem će **Radio-televizija Republike Srpske organizovati redovne konkurse i ulagati u proizvodnju animiranih sadržaja**, posebno za najmlađe. Ovo je zakonska obaveza RTRS, koja se godinama ne praktikuje.¹

ORG Planiramo da 2024. godine **Udruženje DARES pristupi organizaciji CEE Animation kao stalni član**. CEE Animation je organizacija koja objedinjuje regionalne aktivnosti promocije i razvoja animacije i njenih talenata u više od 20 zemalja Centralne i Istočne Evrope (CEE). Pristupanjem našeg Udruženja CEE Animation organizaciji, pružiće nam se prilika da učestvujemo u organizaciji projekata iz oblasti animiranog filma, koji će značajno doprinijeti stvaranju industrije animacije u Republici Srpskoj.

ORG Tokom ove godine planiramo da istražimo i mogućnosti **izlaska Udruženja DARES na različite fondove i grantove** kojima bi se obezbjedilo stalno finansiranje rada Udruženja, te tako omogućila profesionalizacija, odnosno zapošljavanje kadrova zaduženih za vođenje Udruženja, kao i pisanje i organizaciju projekata.

¹ Vidjeti član 16. Zakona o RTRS - https://www.rtrs.tv/comp/zakon_rtrs.php

EDU

ORG

Udruženje DARES će, zajedno sa partnerskim udruženjima i organizacijama, **učestvovati u organizaciji specijalizovanih programa iz oblasti animiranog filma**, namjenjenih polaznicima iz većeg broja evropskih zemalja. Cjelokupni programi ili barem njihovi dijelovi morali bi da se održe na prostoru Republike Srpske.

ORG

Pronaći ćemo model u kome bi **Međunarodni festival animiranog filma “Banja Luka” bio uključen u organizacionu strukturu DARES**. Pristupanjem organizatora Festivala Udruženju, DARES i šira zajednica animatora bili bi uključeni u organizovanje Festivala u formatu najpogodnijem za ostvarivanje ciljeva ovog plana.

EDU

PROMO

Događaji Animacikl i 48 sati animacije organizovaće se u sklopu programskih aktivnosti DARES i Akademije umjetnosti u Banja Luci. Animacikl je spoj vožnje biciklima i projekcija animacija na fasade, ulice i drveće. Maraton 48 sati animacije, u susret Animaciklu, po prvi put je održan 2017. godine i predstavlja radionicu u sklopu koje studenti iz više regionalnih i evropskih škola animiranog filma u toku 48 sati rade na kratkim animiranim filmovima. Ovi događaji su studentima animiranog filma ključni za uspostavljanje prvih profesionalnih kontakata sa budućim kolegama autorima iz drugih zemalja.

EDU

PROMO

Tokom ove godine održavaćemo i prve **animatorske kolonije** vođene od strane priznatihinostranih autora na interesantnim i inspirativnim lokacijama u Republici Srpskoj. U sklopu kolonija, polaznici će raditi na zajedničkim filmovima u određenom vremenskom periodu. Kolonije će biti otvorene i za inostrane autore, profesionalce, u interesu uvezivanja lokalnih autora sa evropskim kolegama. stvaralaštva.

GODINA 3 (2025) - ŠIRENJE INDUSTRIJE

Tokom treće godine ovog plana, planiramo da dodatno proširimo našu industriju subvencijama nadležnih institucija, te privlačenjem stranih stručnjaka, čije znanje će pomoći usavršavanju naših kadrova, na projekte domaćih kompanija.

PLANIRANE AKTIVNOSTI

PROD **Privlačenjem stranih stručnjaka** povoljnim poslovnim okruženjem, da kao supervizori rade na projektima međunarodnih koprodukcija, koji će biti rađeni u Republici Srpskoj, ubrzamo specijalizaciju domaćeg kadra.

PROD Zajedno sa strukovnim udruženjem scenarista Republike Srpske, **razmotrićemo mogućnost uspostavljanja baze scenarija (sinopsisa ili ideja) za animirane filmove**, dostupnih za otkupljivanje, koja bi povezala scenariste sa autorima, ali i podigla kvalitet pisanja za animirani film.

ZAKONI **Subvencijama za zapošljavanje u oblasti animiranog filma**, pomoći će se širenju kapaciteta lokalnih studija specijalizovanih za proizvodnju animiranog filma. Samim tim, ovi studiji će biti u mogućnosti da učestvuju na kompleksnijim i bolje plaćenim projektima, ali i da vrate veće sume novca u budžet institucija Republike Srpske.

EDU **Radionice razvoja projekata** sa stranim i domaćim predavačima, koje Udruženje već organizuje, **otvorićemo i za okolne zemlje**, sa ciljem uvezivanja domaćih autora sa kolegama iz inostranstva.

EDU Zajedno sa Akademijom umjetnosti u Banja Luci, radićemo na organizovanju **tromjesečnih kurseva za specijalizaciju u pojedinim oblastima animiranog filma i filma uopšte**, poput Scenarija,

Režije, Animacije i sl., po uzoru na druge evropske umjetničke akademije koje već godinama pružaju sličan vid kurseva za specijalizaciju. Ovakve kurseve vodiće nastavnici Akademije, ali i aktivni ili nedavno svršeni studenti Akademije, a cilj je zaokruživanje i produbljivanje znanja postojećih kadrova o različitim kreativnim ulogama.

EDU **Stipendiranjem inostranih master studija** iz oblasti animiranog filma za najbolje studente, pružićemo talentovanim umjetnicima mogućnost da se u zemljama sa naprednijom industrijom animacije, dodatno školuju kao autori u oblasti animiranog filma, a da stečenim znanjem pomognu brži razvoj animiranog filma u Republici Srpskoj.

PROMO U cilju stvaranja šire publike, **animirani film mora da nađe svoje mjesto u medijima Republike Srpske**. Radionicama i uvezivanjem, planiramo da podstaknemo pisanje kritičkih tekstova o animiranom filmu, kao i pokretanje televizijskih ili internet emisija o animiranom filmu.

PROMO Radićemo aktivno na **promociji domaćeg animiranog filma van granica Republike Srpske i Bosne i Hercegovine**. Formiraćemo program "Animirani film Republike Srpske" sastavljen od najznačajnijih filmova nastalih na području Republike Srpske. Program ćemo uz prateći materijal plasirati kao retrospektivu na međunarodnim festivalima filma i animiranog filma.

PROMO **Radionice animacije za srednjoškolce proširićemo i na osnovne škole**, kako bi se đaci što ranije upoznavali sa animiranim filmom. Radionice Udruženja biće predstavljene i na našoj internet stranici, kao projekat koji zainteresovane lokalne zajednice, škole ili institucije mogu da ugoste.

PROMO **Revije animacije proširićemo na područje čitave Republike Srpske**, te ćemo ih održavati na mjesečnom nivou, kao projekat Udruženja.

GODINA 4 (2026) - NAREDNI KORACI

Uspostavljanjem industrije na osnovnom nivou, tokom četvrte godine ovog plana, radićemo na stvaranju uslova za proizvodnju kompleksnijih sadržaja - dugometražnih filmova i animiranih serijala.

PLANIRANE AKTIVNOSTI

ORG Širenjem rada **Udruženja na teritoriju čitave Bosne i Hercegovine**, osnivanjem udruženja animatora na državnom nivou, zajedno sa kolegama iz Federacije BiH, efikasnije ćemo moći da utičemo na promjenu zakonskih regulativa koje su u nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine. U isto vrijeme, dodatno ćemo proširiti zajednicu animatora.

PROD **Konkursi AVCRS za razvoj animiranih serija i dugometražnih animiranih filmova**, u ovom momentu će biti opravdani, jer će se osnaživanjem kapaciteta već 2027. i 2028. godine stvoriti mogućnost za proizvodnju ovakvih, po prirodi kompleksnijih, sadržaja.

EDU **ZAKONI** Potrebno je **uvrstiti zanimanje “Diplomirani audiovizuelni umjetnik - animator” na listu deficitarnih zanimanja** Univerziteta u Banjoj Luci i Ministarstava nadležnih za rad Univerziteta.

EDU Vodićemo razgovore sa Ministarstvom prosvjete i kulture, sa ciljem da **animacija uđe u osnovne i srednje škole**, u sklopu redovne ili izborne nastave iz predmeta Likovna kultura ili kroz sekcije pod pokroviteljstvom AVCRS i DARES.

Iskonski lov - Barna Nemeti

FINANSIRANJE RAZVOJA

U cilju sprovođenja ovog plana, Udruženje DARES planira razgovore sa svim nadležnim institucijama Republike Srpske koje mogu pomoći u sprovođenju ovog plana, Medijskim javnim servisom Republike Srpske, lokalnim zajednicama Republike Srpske, inostranim partnerima i organizacijama iz oblasti kulture i animacije, te potencijalnim sponzorima.

Važno je znati da su plate u oblasti animacije u "srednjem ka višem" rangu. Samim tim smo u situaciji da od samih početaka u budžet Republike Srpske kroz poreze i doprinose uplaćujemo više nego što će biti uloženo u našu oblast.

Na primjer, postizanjem osnovnog cilja iz našeg plana, da u 2026. godini imamo oko 80 zaposlenih u oblasti animacije, prema ovogodišnjem prosjeku samo kroz poreze i doprinose na plate će u budžet Republike Srpske mjesečno ići oko 1.000KM po zaposlenom, odnosno 960.000KM godišnje. Na sve to dolaze PDV i ostali indirektni troškovi pojedinaca i kompanija. Poslije svega navedenog, procjene Udruženja su da će investicije koje očekujemo od društva već u startu biti vraćene, a industrija animacije će nakon toga biti u stanju da donosi zaradu budžetu Republike Srpske.

U tabelama na narednim stranama, po godinama i stavkama predstavljene su projekcije Udruženja o potrebnim ulaganjima u animaciju u periodu koji obuhvata ovaj plan, kao i predviđeni izvori finansiranja pojedinih aktivnosti.

Proizvodnja sadržaja iz oblasti animacije:

Aktivnost	Predviđeni izvori finansiranja	Godišnja ulaganja (u hiljadama KM)				
		2022.	2023.	2024.	2025.	2026.
Sufinansiranje manjinske koprodukcije	AVCRS	40	100	150	200	200
Sufinansiranje razvoja kratkih animiranih filmova	AVCRS	30	50	60	75	75
Sufinansiranje produkcije kratkih animiranih filmova	AVCRS, RTRS	-	150	175	200	250
Sufinansiranje razvoja animiranih serija	AVCRS, RTRS, Streaming servisi	-	-	20	40	60
Sufinansiranje produkcije animiranih serija	AVCRS, RTRS, Streaming servisi	-	-	-	100	150
Sufinansiranje razvoja dugometražnih animiranih filmova	AVCRS, RTRS, Streaming servisi	-	-	-	-	50
Sufinansiranje produkcije dugometražnih animiranih filmova	AVCRS, RTRS, Streaming servisi	-	-	-	-	-
Otkupljivanje prava za prikazivanje animiranih sadržaja nastalih u produkciji nezavisnih produkcija Republike Srpske	RTRS, Streaming servisi	-	-	30	50	100
Konkursi za proizvodnju završnih studentskih filmova	AVCRS	20	40	40	50	60
Ukupno (u hiljadama KM):		90	340	475	715	945

Edukacija, prekvalifikacija i usavršavanje kadrova:

Aktivnost	Predviđeni izvori finansiranja	Godišnja ulaganja (u hiljadama KM)				
		2022.	2023.	2024.	2025.	2026.
Kursevi za specijalizaciju ili prekvalifikaciju stručnjaka za rad na polju animacije	Nadležna ministarstva, lokalne zajednice, programi EU, AUBL	-	20	20	30	30
Obrazovanje producenata u animiranom filmu, kursovima i stipendiranjem	AVCRS, Nadležna ministarstva, Kompanije, Sponzori, AUBL	-	10	10	10	10
Stipendiranje inostranih master studija iz oblasti animiranog filma i animacije	Nadležna ministarstva, Kompanije, Sponzori	-	-	-	20	20
Stipendiranje studenata osnovnih studija smjera Animirani film Akademije umjetnosti u Banjoj Luci	Nadležna ministarstva, Kompanije, Sponzori	-	10	10	10	10
Radionice razvoja projekata animiranog filma	AVCRS, DARES, AUBL	10	10	10	25	25
Masterclassovi priznatih inostranih stručnjaka	AVCRS, DARES, AUBL	-	20	20	20	20
Animacikl i 48 sati animacije	AVCRS, DARES, AUBL	-	-	15	15	15
Animatorske kolonije	DARES, Lokalne zajednice, Sponzori	-	-	10	10	10
Ukupno (u hiljadama KM):		10	70	95	140	140

Promocija animacije u Republici Srpskoj

Aktivnost	Predviđeni izvori finansiranja	Godišnja ulaganja (u hiljadama KM)				
		2022.	2023.	2024.	2025.	2026.
Međunarodni festival animiranog filma "BANJA LUKA"	AVCRS, Grad BL, Sponzori	-	-	70	70	70
Revije animiranog filma	DARES, Sponzori, Lokalne zajednice	-	5	5	10	10
Festivalske retrospektive "Animirani film Republike Srpske"	DARES, AVCRS	-	-	-	5	5
Animirani film u medijima Republike Srpske	RTRS, DARES	-	-	-	5	5
Radionice animacije za srednje i osnovne škole	Evropski fondovi, DARES, Lokalne zajednice, Sponzori	-	5	10	15	15
Projekcije nezavisnih dugometražnih filmova	Prikazivači, Sponzori, Distributeri	-	4	4	4	4
Ukupno (u hiljadama KM):		0	14	89	109	109

Organizacija Udruženja

Aktivnost	Predviđeni izvori finansiranja	Godišnja ulaganja (u hiljadama KM)				
		2022.	2023.	2024.	2025.	2026.
Godišnja kotizacija za članstvo u CEE Animation	AVCRS, DARES	-	-	2	2	2
Angažovanje profesionalaca u radu na projektima	Grantovi, Kreativna Evropa, DARES	-	-	10	20	30
Ukupno (u hiljadama KM):		-	-	12	22	32

Subvencije

Aktivnost	Predviđeni izvori finansiranja	Godišnja ulaganja (u hiljadama KM)				
		2022.	2023.	2024.	2025.	2026.
Subvencije za zapošljavanje u oblasti animiranog filma	AVCRS	-	-	-	50	100
Ukupno (u hiljadama KM):		-	-	-	50	100

Žirafa koja nije mogla da se smije - Animatica

SWOT ANALIZA PLANA

PREDNOSTI

- ⦿ Animacija je u svijetu već godinama u usponu, kreativno i po ulaganjima, a ovakav trend će po svim pokazateljima trajati još godinama;
- ⦿ Prvi koraci potrebni za postojanje industrije animacije u Republici Srpskoj su već preduzeti, prvo osnivanjem Festivala animiranog filma u Banja Luci, potom osnivanjem smjera Animirani film na Akademiji umjetnosti u Banja Luci i naposljetku osnivanjem Audiovizuelnog centra Republike Srpske, koji programski podržava i animirani film;
- ⦿ Domaće kompanije iza sebe već imaju zavidne uspjehe za naše uslove, koji obuhvataju produktivne saradnje sa kompanijama poput Netflix-a, Cartoon Network-a, BBC-ja, Epic Games-a, itd.;
- ⦿ Domaći autori, ostvarili su već zapažene uspjehe učešćem i nagradama na najznačajnijim svjetskim festivalima poput Festivala animiranog filma u Ansiju, Animateke, Sarajevo Film festivala i drugih;
- ⦿ Dolazimo sa podneblja koje je za svjetsku produkciju animacije i dalje egzotično, te smo često u prilici da kao autsajderi na mala vrata uđemo u priču sa važnim igračima u svijetu animacije;
- ⦿ Za razliku od drugih filmskih vrsta, animatori nisu uslovljeni jezikom i granicama, te bez problema mogu da saraduju sa partnerima iz čitavog svijeta, a da većinu posla obavljaju na daljinu uz pomoć interneta;
- ⦿ Upravo zbog mogućnosti rada na daljinu, animacija se pokazala kao vrlo otporna na nepredvidive događaje poput pandemija i međunarodnih sukoba;

- ⦿ Velika prednost naših stručnjaka jeste i to što smo, u skladu sa našim standardom, pružamo usluge po tarifama koje su među najjeftinijim u Evropi;
- ⦿ Animacija je primamljivo zanimanje, jer uz dobru zaradu, pruža i mnoštvo mogućnosti za putovanja i upoznavanje novih ljudi, na festivalima animiranog filma i sličnim događajima;

SLABOSTI

- ⦿ Kao što je ranije navedeno, Republika Srpska posjeduje mali broj autora i stručnjaka iz oblasti animacije i animiranog filma;
- ⦿ Novi smo i mnogi partneri ne znaju za nas, što često iziskuje da iznova dokazujemo naše mogućnosti;
- ⦿ Nemamo dovoljno producenta specijalizovanih za rad na animiranom filmu, a oni su ključni za postanak industrije;
- ⦿ Trenutna ulaganja u animaciju i animirani film su nedovoljna;
- ⦿ Autorski porezi u Republici Srpskoj i Bosni i Hercegovini su izuzetno visoki, što nas stavlja u podređen položaj u odnosu na konkurenciju;
- ⦿ Nedostatak kritike djelimično usporava kvalitativni rast naše kinematografije;

PRILIKE

- ⦿ Nove tehnologije možemo usvojiti brže od ostalih konkurenata, jer je većina kadrova mlada i spremna da se usavršava i dokazuje;
- ⦿ Prepoznali smo deficitarne pozicije u svjetskoj industriji animacije, koje možemo da popunimo našim kadrovima i tako steknemo prednost u odnosu na konkurenciju;
- ⦿ Uloženo u industriju animacije, s obzirom na sve pokazatelje, može se lako vratiti, ali i donijeti višestruku zaradu, kako za uposlene, tako i za institucije Republike Srpske i Bosne i Hercegovine;
- ⦿ S obzirom da je industrija video igara u velikom usponu, bitan izvor prihoda za našu industriju animacije može doći i iz polja video igara, koje obilato koriste animaciju;
- ⦿ Strateškim ulaganjima, za kratko vrijeme možemo uspostaviti prepoznatljivost, te postati regionalni lider na polju animiranog filma;
- ⦿ Animirani film je odličan za međunarodnu promociju tradicije i kulturnog naslijeđa Republike Srpske;
- ⦿ Manjinske koprodukcije dobra su prilika za otvaranje novih radnih mjesta i podizanje ugleda naših kompanija;

PRIJETNJE

- ⦿ Nestabilno političko i ekonomsko okruženje može negativno da utiče na razvoj industrije;
- ⦿ Proizvodnja animiranih sadržaja traje dugo, te stoga iziskuje strpljenje i povjerenje ulagača u ishod procesa;
- ⦿ Potrebno je i po nekoliko godina da se edukuju kvalitetni kadrovi za određene pozicije u animiranom filmu;
- ⦿ Trenutno mali broj ljudi može da iznese organizacioni aspekt potreban za sprovođenje ovog plana i razvoj industrije animacije;
- ⦿ Odliv stručnjaka i autora u strane zemlje, koje nude sigurnije i finansijski primamljivije okruženje;
- ⦿ Iako smo među najjeftinijima u Evropi, nismo najjeftiniji u svijetu, te fokus naše industrije mora da bude na visokokvalitetnim gotovim proizvodima, a ne isključivo na servisiranju i proizvodnji sadržaja “na veliko”.

ZAKLJUČAK

Animacija je među najbrže rastućim granama kreativnih industrija u svijetu, a ovo je idealan momenat za Republiku Srpsku da uhvati taj talas.

Banja Luka i Republika Srpska mogu postati regionalni centar animacije, baš zato što je ostalima pažnja na drugim stvarima - uglavnom se ulaže u igrani program i TV serije. Dodatno, u oblasti animacije smo trenutno u prednosti nad Federacijom BiH, dok u mnogim oblastima kinematografije kasnimo i ostajemo u sjeni u Bosni i Hercegovini.

Imamo znanje i entuzijazam. Već imamo dobre rezultate. Razvoj animacije se kod nas već dešava, prirodno i zdravo, ali će sistemska podrška taj proces dodatno ubrzati. Od društva tražimo podršku da prikazano umnožimo i podignemo na novi nivo.

ap